

บทที่ 9

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “การใช้สื่อของกลุ่มต่างๆในสถานการณ์ความขัดแย้ง กรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าผ่านป่าสงวนแห่งชาติห้วยเขย่ง” ได้ศึกษาถึงวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นโดย ปตท. กลุ่มผู้สนับสนุน และกลุ่มผู้คัดค้านในสถานการณ์ความขัดแย้งจากการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซ และศึกษาถึงการใช้สื่อต่างๆของกลุ่มเหล่านี้เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อของกลุ่มตนเองออกไปสู่สาธารณะ

บทนี้จะเป็นการสรุปและอภิปรายผลที่ได้จากการศึกษามาในบทที่ 4,5,6,7 และ 8 โดยแบ่งประเด็นได้ดังนี้

- 9.1 การใช้สื่อของกลุ่มต่างๆ ในความขัดแย้งกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซ
- 9.2 สื่อมวลชนในสถานการณ์ความขัดแย้ง
- 9.3 บทบาทสื่อมวลชนในการแก้ไขความขัดแย้ง

9.1 การใช้สื่อของกลุ่มต่างๆในความขัดแย้งกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซ

9.1.1 การใช้สื่อของ ปตท.

การคัดค้านการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติที่จังหวัดกาญจนบุรีนับเป็นครั้งแรกสำหรับรัฐวิสาหกิจอย่าง ปตท. ซึ่งการคัดค้านครั้งนี้ยืดเยื้อยาวนานกว่า 2 ปี และยิ่งไปกว่านั้นคือ กลุ่มผู้คัดค้านเป็นองค์กรประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรีที่เคยประสบความสำเร็จในการล้มโครงการขนาดใหญ่อย่างเขื่อนน้ำโจนมาแล้ว ดังนั้น ปตท.จึงใช้วิธีการอันหลากหลายเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์คือ ก่อสร้างท่อส่งก๊าซให้เสร็จทันตามกำหนดสัญญาที่ทำไว้กับรัฐบาลพม่า ซึ่งวิธีการเหล่านี้ได้นำเสนอไว้แล้วในบทที่ 5 ผลสรุปการใช้สื่อของ ปตท.คือ ปตท. ใช้ความพยายามทุกวิถีทางในการตัดสายสัมพันธ์ที่กลุ่มผู้คัดค้านจะไปต่อเชื่อมกับกลุ่มผู้นำทางความคิดทุกกลุ่ม รวมทั้งสื่อมวลชนด้วย และเข้าไปสานความสัมพันธ์กับกลุ่มเหล่านั้นแทน ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่ายิ่งเพิ่มความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้คัดค้านกับปตท.ให้มากยิ่งขึ้นเพราะปิดช่องทางสื่อสารของกลุ่มผู้คัดค้านกับทุกๆ กลุ่มในทุกวิถีทาง แม้ ปตท.จะประสบความสำเร็จในการสร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่มพลังทางสังคมอื่นๆ แต่ได้สร้างความอึดอัดคับข้องใจให้กับกลุ่มผู้คัดค้านอย่างมากทำให้การคัดค้านยิ่งยืดเยื้อ

ประกอบกับข้อมูลข้อเท็จจริงที่ออกมาของปตท.นั้นมีการ ปิดบังซ่อนเร้นข้อด้วย เปิดเผยแต่ข้อดีกับโครงการเท่านั้น ทำให้ยิ่งกระพือความต้องการของกลุ่มผู้คัดค้านที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงให้กับสาธารณชนรับทราบ ทั้งนี้เป็นผลมาจากคำแนะนำของบริษัทที่ปรึกษาทั้ง 3 บริษัทที่มีประสบการณ์ในด้านทำประชาสัมพันธ์ในสถานการณ์วิกฤตให้กับหน่วยงานต่างๆ อย่างไวก็ตาม ปตท.สามารถเข้าถึงกลุ่มต่างๆ ได้ดังนี้

1. สื่อมวลชนระดับชาติและระดับท้องถิ่น

- สื่อมวลชนระดับชาติ ปตท.ใช้เวทีของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีเป็นเวทีสำคัญในการชี้แจง ตอบโต้ประเด็นต่างๆ ที่กลุ่มคัดค้านได้สร้างขึ้นมา นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการท่อส่งก๊าซได้เป็นอย่างดี การที่ ปตท.สามารถเข้าไปใช้สื่อโทรทัศน์อย่างไอทีวีได้เพราะ ปตท.เป็นผู้สนับสนุนสถานีรายใหญ่ทำให้ ปตท.ได้เข้าไปชี้แจงในรายการต่างๆ ของไอทีวีได้ เช่น รายการโลกสิ่งแวดล้อม รายการไอทีวี talk เป็นต้น การที่ ปตท.ได้เข้าไปใช้ไอทีวีเพราะมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือในการนำเสนอข่าวสารอย่างเสรี จากภาพลักษณ์ดังกล่าวทำให้การชี้แจงการประชาสัมพันธ์โครงการท่อส่งก๊าซมีน้ำหนักที่จะโต้แย้งกับกลุ่มผู้คัดค้านได้ ประกอบกับสถานีโทรทัศน์ไอทีวีเป็นสถานีที่นักการเมือง กลุ่มผู้นำทางความคิดในสังคม ประชาชนทั่วไปที่สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง มักจะเปิดรับชมสถานีแห่งนี้และหลายๆ ประเด็นในสถานีโทรทัศน์ไอทีวีกลายเป็นวาระระดับชาติซึ่งมีการถกเถียงในเวทีสาธารณะ ดังนั้น ปตท. ได้สร้างพยายามวาระระดับชาติเกี่ยวกับโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติขึ้นมาด้วยการใช้สื่อโทรทัศน์เสรีแห่งนี้ ซึ่งทำให้ประเด็นมีน้ำหนักมากกว่าการได้ใช้สื่อของรัฐอย่างสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ที่มีภาพลักษณ์เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลดังนั้นหากเปรียบเทียบแล้ว การได้เข้าไปใช้ไอทีวีสร้างความน่าเชื่อถือให้กับโครงการได้มากกว่า ส่วนสื่อระดับชาติอื่นๆ ปตท.ใช้วิธีการซื้อพื้นที่หรือเวลาโฆษณา เป็นการใช้งบประมาณกับสื่อมวลชนอย่างในหนังสือพิมพ์มติชน บางกอกโพสต์และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 และร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายกับหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ โดยสมัครสมาชิกหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ 1 ปี เต็มน้ำมัน ปตท.ฟรี 300 บาท นอกจากนี้ ปตท.ได้ใช้วิธีการขอความร่วมมือจากสื่อที่ ปตท.ให้การสนับสนุนไม่ให้นำเสนอข่าวที่เป็นภาพลบกับ ปตท.อย่างที่ สุภรา จันทร์ขีดฟ้า ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และผู้สื่อข่าวสายสังคมสถานีโทรทัศน์ไอทีวีเคยประสบมา

- สื่อมวลชนท้องถิ่น ปตท. เวทีหลักของ ปตท. ในสื่อมวลชนท้องถิ่นคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในรายการประสานสัมพันธ์ชาวบ้านปตท. รายการเพลงลูกทุ่งซึ่งมีคนฟังจำนวนมาก รายการข่าวชาวบ้านของลุงพรทางสถานีวิทยุตำรวจตระเวนชายแดนซึ่ง ปตท. เข้าหารายการเหล่านี้เพราะเป็นรายการที่ได้รับความนิยมมากในจังหวัดกาญจนบุรี สื่อวิทยุในท้องถิ่นถือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากในการให้ข้อมูลข่าวสารในจังหวัดทำให้ประเด็นโครงการท่อส่งก๊าซที่เกิดขึ้นเป็นไปตามที่ ปตท. ได้วางไว้ในแต่ละช่วงเวลา ต่างจากหนังสือพิมพ์ที่ไม่ค่อยมีบทบาทมากนักในระดับประชาชนในจังหวัด แต่ ปตท. ก็ไม่เปิดเวทีให้กับกลุ่มผู้คัดค้านแม้แต่สื่อเดียว แต่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่จะแจกจ่ายไปยังหน่วยงานราชการต่างๆ ภายในจังหวัด ดังนั้นการเข้าไปประสานความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้สื่อข่าวและเจ้าของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งเผยแพร่ข้อดีของโครงการท่อส่งก๊าซในสื่อหนังสือพิมพ์ทำให้สามารถเข้าถึงหน่วยงานราชการต่างๆ ภายในจังหวัดได้อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการเข้าไปประสานความสัมพันธ์ด้วยการให้ความช่วยเหลือกิจการต่างๆ ของส่วนราชการในจังหวัดกาญจนบุรีจำนวนมาก

2. การเข้าหาฝ่ายการเมือง โดยเฉพาะผู้มีอำนาจตัดสินใจระดับชาติ ปตท. ได้สร้างสายสัมพันธ์ฝ่ายการเมืองทุกรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ที่เข้ามารับตำแหน่งครั้งที่ 2 ยิ่งให้การสนับสนุนการก่อสร้างมากกว่ารัฐบาลชุดใดเพราะเป็นรัฐบาลที่ได้เห็นสัญญากับรัฐบาลพม่าตั้งแต่การดำรงตำแหน่งในครั้งแรก ผู้วิจัยเห็นว่า ปตท. ประสบความสำเร็จในการเข้าหาฝ่ายการเมืองเพราะเป็นกลุ่มผู้มีอำนาจตัดสินใจในท้ายที่สุด ดังปรากฏในเวทีการรับฟังความคิดเห็นชุดนายอานันท์ ปันยารชุนเป็นประธาน ซึ่งระบุออกมาชัดเจนว่าโครงการนี้มีปัญหาและพบข้อบกพร่องหลายประการอย่างที่กลุ่มผู้คัดค้านได้พยายามบอก แต่นายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัยกลับไม่ใส่ใจข้อสังเกตของคณะกรรมการ กลับชี้ขาดให้ ปตท. ดำเนินการต่อ ทั้งนี้เป็นเหมือนกลยุทธ์ของปตท. และรัฐบาลที่ดึงให้กลุ่มผู้คัดค้านออกจากป่าด้วยการจัดเวทีนี้ให้ ไม่ได้ใส่ใจกับสิ่งที่กลุ่มผู้คัดค้านบอกข้อเท็จจริงของท่อก๊าซแต่อย่างใด

3. การเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่นตั้งแต่ระดับผู้ว่าราชการจังหวัดจนถึงกำนันผู้ใหญ่บ้านทุกพื้นที่ที่วางท่อส่งก๊าซด้วยการให้การสนับสนุนทุกอย่างที่ทางจังหวัดต้องการ ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ ปตท. ไม่เคยติดต่อขอความร่วมมือใดๆ มาทางจังหวัด จนกระทั่งมีการคัดค้านจากกลุ่มองค์กรประชาชนจึงเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่นก่อนที่กลุ่มผู้คัดค้านจะเข้าไปสร้างความสัมพันธ์ด้วย ซึ่งปตท. ก็ประสบความสำเร็จในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับทุกๆ ส่วน

4. ปตท. ใช้ความพยายามในการสลายกลุ่มผู้คัดค้าน โดยการสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้น เช่น มีการปล่อยข่าวว่า ปตท. ให้การสนับสนุนหมู่บ้านเด็กที่นายพิภพและนางรัชนี ธงไชยตุแล

อยู่ทำให้เกิดความคลางแคลงใจกับกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ มีการออกข่าวลือว่า ปตท.ให้การสนับสนุนมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยทำให้คัดค้านได้ไม่เต็มที่ ปตท.ให้การสนับสนุนกับมูลนิธิเพื่อนช้างเพื่อศึกษาวิจัยเรื่องช้างซึ่งในช่วงหลังมูลนิธิเพื่อนช้างได้แยกตัวจากกลุ่มผู้คัดค้านออกไป เป็นต้น การกระทำดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า ปตท.ทำเช่นนี้เป็นวิธีการที่ไม่บริสุทธิ์เป็นเพราะกลัวพลังของประชาชนและเกรงว่าหากยังมีการขุดคุ้ยข้อมูลมากจะยิ่งสร้างความเสื่อมเสียแก่ ปตท.

จากวิธีการใช้สื่อของปตท.ครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าปตท.สามารถครอบครองความเป็นเจ้าอุดมการณ์ สามารถสร้างวาทกรรมว่าด้วย “การพัฒนา” ในมุมมองของเจ้าของโครงการขนาดใหญ่ เพื่อยึดพื้นที่กลุ่มประชาสังคมต่างๆ ได้สำเร็จด้วยวิธีการใช้สื่อที่แบบยลและซับซ้อนกว่าในอดีต และพยายามปิดกั้นช่องทางการสื่อสารกลุ่มผู้คัดค้านทั้งในสื่อมวลชนระดับชาติ สื่อมวลชนระดับท้องถิ่น ฝ่ายการเมืองและข้าราชการทั้งระดับชาติและท้องถิ่น รวมทั้งบิดเบือนข้อมูลของกลุ่มผู้คัดค้านด้วย

9.1.2 การใช้สื่อของกลุ่มผู้สนับสนุนการก่อสร้าง

1. การเข้าถึงสื่อมวลชนระดับชาติและท้องถิ่น

- สื่อมวลชนระดับชาติ กลุ่มผู้สนับสนุนการก่อสร้างไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก จะมีเพียงได้รับเชิญไปร่วมรายการเพื่อยืนยันว่ามีกลุ่มสนับสนุนในจังหวัดกาญจนบุรี
- สื่อมวลชนระดับท้องถิ่น กลุ่มผู้สนับสนุนมีเข้าไปสื่อต่างๆ ที่ ปตท.ให้การสนับสนุนได้ ในทั้งในรายการสามสัมพันธ์ชาวบ้าน / ปตท.ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เป็นเวทีสำคัญที่กลุ่มผู้สนับสนุนใช้ตอบโต้การกระทำต่างๆ ของกลุ่มผู้คัดค้าน รวมทั้งการใช้พื้นที่ในสื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ศึกษา คือหนังสือพิมพ์มติกาญจน์ หนังสือพิมพ์ชาวกาญจน์ หนังสือพิมพ์ฐานเสรีเศรษฐกิจ และหนังสือพิมพ์ผู้นำก้าวหน้า กลุ่มผู้สนับสนุนสามารถนำจดหมายเปิดผนึกต่างๆ มาลงได้โดยมี ปตท.เป็นผู้ให้การสนับสนุนในการซื้อพื้นที่ดังกล่าว

2. การเข้าหาฝ่ายการเมือง กลุ่มผู้สนับสนุนได้ยื่นหนังสือไปยังฝ่ายการเมืองโดยเฉพาะฝ่ายรัฐบาลที่มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีชาวจังหวัดกาญจนบุรีจำนวนมากให้การสนับสนุนโครงการก่อสร้างท่าอากาศยาน

3. การสร้างกลุ่มจัดตั้ง เพื่อแสดงพลังเป็นเป้าหมายที่ต้องการแสดงให้ประชาชนทั่วประเทศเห็นว่าชาวจังหวัดกาญจนบุรีเห็นด้วยกับการก่อสร้างโครงการท่าอากาศยาน

จากการใช้สื่อของกลุ่มผู้สนับสนุนสามารถเข้าถึงสื่อที่ ปตท.เป็นผู้อุปถัมภ์ได้ทุกสื่อ ส่วนกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ ของกลุ่มผู้สนับสนุนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความรุนแรง และความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น

9.1.3 การใช้สื่อของกลุ่มผู้คัดค้านการก่อสร้าง

จากการนำเสนอวิธีการใช้สื่อของกลุ่มผู้คัดค้านในบทที่ 7 ผลสรุปที่ได้คือ กลุ่มผู้คัดค้านไม่สามารถเข้าใช้เวทีของสื่อมวลชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งของรัฐและเอกชนได้ เนื่องจาก ปตท.ปิดช่องทางทั้งหมด ยกเว้นหนังสือพิมพ์ข่าวสดที่อยู่เคียงข้างกลุ่มผู้คัดค้านมาโดยตลอด เป็นปากเสียงแทนกลุ่มอนุรักษ์ ในสื่อของรัฐเรื่อง "เงิน" ไม่ใช่เป็นเหตุผลหลักในการที่ฝ่ายคัดค้านจะเข้าไปใช้สื่อแต่เป็นเรื่องของ "ระบบ" ที่ไม่เปิดทางให้ประชาชนเข้าไปใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ถูกมองว่าเป็นผู้ขัดขวางการพัฒนาอย่างกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ ในขณะที่สื่อของเอกชนแม้จะเป็นอิสระจากระบบของรัฐแต่กลับมีปัจจัยเรื่อง "เงินทุน" เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นกลุ่มผู้คัดค้านจึงหันมาใช้สื่อที่สามารถผลิตขึ้นเอง และเผยแพร่ด้วยตนเอง อย่างป้ายผ้า แผ่นพับ ใบปลิว รณรงค์ การจัดเวทีคอนเสิร์ต จัดกิจกรรมให้สื่อสนใจ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข้อเท็จจริงของโครงการท่อส่งก๊าซมีผลเสียมากมาย แม้สื่อเหล่านี้จะแพร่กระจายได้ไม่กว้างไกลแต่ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มผู้คัดค้านมีความมุ่งมั่น เอาจริงเอาจัง อาศัยทำซ้ำๆ ตอกย้ำบ่อยๆ ทำให้เหตุผลบางประการถูกนำออกสู่สาธารณะและเป็นประเด็นที่ถกเถียงในเวทีระดับชาติได้ อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้คัดค้านได้เข้าถึงสื่อดังนี้

1. สื่อมวลชนระดับชาติและระดับท้องถิ่น

- สื่อมวลชนระดับชาติ หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่วาทกรรม ความคิดความเชื่อ รวมทั้งกิจกรรมเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้คัดค้าน หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นหนังสือพิมพ์ประชานิยมที่มียอดจำหน่ายสูงทำให้ข่าวสารต่างๆ ของกลุ่มผู้คัดค้านแพร่กระจายออกไปเป็นประเด็นที่ถกเถียงในเวทีระดับชาติได้ แม้สถานการณ์ความน่าเชื่อถือในการให้ข้อมูลข่าวสารของข่าวสดจะไม่ทัดเทียมกับสถานีโทรทัศน์ไอทีวีที่เป็นช่องทางสำคัญของ ปตท. ได้ แต่การรายงานประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากโครงการท่อส่งก๊าซ ผลกระทบของโครงการ เปิดโปงความไม่ชอบธรรมในการดำเนินธุรกิจของปตท. การไม่โปร่งใสในการดำเนินโครงการ รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้คัดค้านทุกระยะนำเสนอเป็นข่าวหน้า 1 ติดต่อกันตลอดระยะเวลา 2 ปีของความขัดแย้ง ทำให้วาทกรรมเรื่องการพัฒนา สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน เทคโนโลยี และความก้าวหน้าในทัศนะมุมมองของกลุ่มผู้คัดค้านได้เผยแพร่ออกไปเป็นประเด็นสาธารณะได้ ซึ่งในสื่อ

มวลชนระดับชาตินี้กลุ่มผู้คัดค้านสามารถเข้าไปใช้ได้อย่างเต็มที่เพียงหนังสือพิมพ์ชาวสดเท่านั้น

- สื่อมวลชนระดับท้องถิ่น กลุ่มผู้คัดค้านไม่สามารถเข้าไปใช้สื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์ในระดับท้องถิ่นได้แม้แต่สื่อเดียว เนื่องจากติดปัญหาเรื่องระบบโครงสร้างสื่อที่สถานีวิทยุต่างๆ สถานีเป็นของรัฐ ทั้งๆที่กลุ่มผู้คัดค้านเองก็ตระหนักดีถึงความสำคัญของสื่อวิทยุในท้องถิ่นจึงได้มีความพยายามเข้าไปใช้ในสถานีวิทยุจังหวัดทหารบกแต่ผู้บริหารสถานีไม่อนุญาตให้ใช้สื่อดังกล่าว

2. การเข้าถึงฝ่ายการเมืองระดับชาติ นอกเหนือจากการใช้สื่อแล้วกลุ่มผู้คัดค้านพยายามเข้าหาฝ่ายนักการเมืองโดยเฉพาะผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อนำวาทกรรมว่าด้วยการพัฒนา สิ่งแวดล้อม สิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชน เทคโนโลยี และความรู้ในทัศนะของกลุ่มผู้คัดค้านเพื่อส่งไปให้นักการเมือง รวมทั้งผู้ที่เป็นคนสำคัญระดับชาติอย่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ เป็นต้น

3. การเข้าถึงข้าราชการในท้องถิ่น กลุ่มผู้คัดค้านพยายามเข้าหาข้าราชการในท้องถิ่นแม้จะตระหนักดีว่ากลุ่มเหล่านี้ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการคัดค้านครั้งนี้ แต่ข้าราชการในระดับท้องถิ่นเป็นกลุ่มดูแลผลประโยชน์ในท้องถิ่น เช่นการเข้าร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการ การเข้าแจ้งความ ปตท.ที่สถานีตำรวจ เป็นต้น ดังนั้นกลุ่มผู้คัดค้านจำเป็นต้องเข้าหา ซึ่งไม่ค่อยจะได้รับการตอบรับเท่าใด

จากการใช้สื่อของกลุ่มผู้คัดค้านแม้จะไม่สามารถเข้าถึงสื่อมวลชนระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้มากเท่ากับ ปตท. แต่มีความมุ่งมั่นที่จะนำข้อมูลข้อเท็จจริงเผยแพร่ให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจจึงใช้สื่อที่ผลิตด้วยตนเองกระจายออกไปตามกำลังที่มี ประกอบกับยื่นหนังสือต่อฝ่ายการเมืองบ่อยๆ เพื่อให้ข้อเรียกร้องกลายเป็นประเด็นสาธารณะ ในที่สุดแม้จะไม่สามารถยุติโครงการนี้ได้ แต่กลุ่มผู้คัดค้านได้สร้างบทเรียนแห่งการต่อสู้ในยุคที่กฎหมายเปิดกว้าง แต่พิสูจน์แล้วว่า "ระบบ" ยังคงเดิม

การใช้สื่อของกลุ่มต่างๆ ในสถานการณ์ความขัดแย้งกรณีโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าครั้งนี้ทำให้เห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่ออกมาจาก ปตท.ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารการประชาสัมพันธ์ทำให้เห็นข้อดีแต่ในส่วนข้อดีของโครงการ ข้อมูลความคืบหน้าของโครงการ ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา การพัฒนาต่างๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี ข้อมูลประชาสัมพันธ์เหล่านี้มีออกมามากมาย รวมทั้งโฆษณาประชาสัมพันธ์ในหนังสือพิมพ์ระดับชาติฉบับต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียว (one way communication) นอกจากนี้ความพยายามปิดกั้นไม่ให้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มผู้คัดค้านหรือภาพลบของโครงการออกมาปรากฏในสื่อ

สาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสการรับรู้ข่าวสารของประชาชนทั่วไปและไม่ให้ผู้รับสารได้พิจารณาถึงผลดีและผลเสียของโครงการเท่าที่ควรทำให้ไม่เกิดประเด็นสาธารณะที่น่าไปถกเถียงเพื่อหาสิ่งที่ดีที่สุดในสังคมได้

ในขณะที่วิธีการใช้สื่อต่างๆ ของกลุ่มผู้คัดค้านจะเป็นการให้ข่าวเป็นไปในลักษณะการสื่อสารสองทาง (two way communication) จะเห็นได้ว่าสื่อที่กลุ่มผู้คัดค้านใช้จะเป็นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล การร้องขอข้อมูลจาก ปตท. การรับรู้ปฏิริยาตอบสนองจากประชาชนในสังคมเช่น การจัดเวทีปราศรัยเพื่อเปิดเผยข้อเท็จจริงโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ การรณรงค์ให้งดใช้สินค้าของ ปตท. โทเทิล และยูโนแคล เป็นต้น ซึ่งการให้ข้อมูลเหล่านี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ไตร่ตรองว่าเห็นด้วยกับการก่อสร้างโครงการนี้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำประเด็นดังกล่าวให้คนในสังคมได้ร่วมคิดและพิจารณา

9.2 สื่อมวลชนในสถานการณ์ความขัดแย้ง

9.2.1 สื่อมวลชนระดับชาติ

1. หนังสือพิมพ์ จากการวิเคราะห์หนังสือพิมพ์ระดับชาติทั้ง 4 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์มติชน ข่าวสด กรุงเทพธุรกิจ และ Bangkok Post พบว่าหนังสือพิมพ์มติชนที่ถนัดในการทำข่าวแบบเจาะลึก หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจที่มีส่วน “จุดประกาย” ที่มักมีรายงานพิเศษความเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมอยู่บ่อยๆ ในกรณีการก่อสร้างท่อส่งก๊าซครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับกลับวางท่าที่เพิกเฉยกับประเด็นนี้มีเพียงการรายงานข่าวตามความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น บางประเด็นที่น่าจะเป็นข่าวใหญ่อย่างการเข้าจับกุม ส.ศิวรักษ์ที่ปิดขวางการทำงานของ ปตท.อยู่ ข่าวดังกล่าวถูกนำมาเสนอเพียงข่าวกรอบเล็กๆ เท่านั้น ส่วนหนังสือพิมพ์ Bangkok Post ต่อประเด็นปัญหากรณีท่อส่งก๊าซ มีทั้งผู้สื่อข่าวที่เขียนสนับสนุนและผู้สื่อข่าวที่มีใจโน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายคัดค้าน แม้จะเป็นหนังสือพิมพ์เอกชนที่เหมือนจะให้อิสระกับผู้สื่อข่าวแต่ในความเป็นจริงแล้วบรรณาธิการได้เข้ามาแทรกแซงการทำงานของผู้สื่อข่าวเกือบทุกกระบวนการ ทำให้นักข่าวไม่มีอิสระมากพอในการทำงาน หากจะยืนหยัดอุดมการณ์ของนักวิชาชีพไว้ได้จะต้องเชื่อมั่นในข้อมูลที่น่ามาลงว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและมีหลักฐานชัดเจนจึงจะสามารถลงบทความนั้นได้เนื่องจาก

ปตท.เป็นผู้สนับสนุนของหนังสือพิมพ์ Bangkok Post เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์มติชนและกรุงเทพธุรกิจ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าระบบทุนนิยมได้เข้ามาครอบงำการทำงานของสื่อมวลชนมากขึ้น โดยเข้ามาแทรกแซงตรวจสอบการทำงานซึ่งเห็นได้ชัดเจนในกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา ปตท.สามารถเข้ามากำหนดวาระข่าว (agenda setting) ให้กับหนังสือพิมพ์ได้ในบางประเด็นซึ่งน่าจะเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากที่สุด แต่จากความขัดแย้งครั้งนี้พบว่าหนังสือพิมพ์ต้องตกอยู่ภายใต้ระบบทุน ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวยังคงยืนยันหยัดเป็นกระบอกเสียงให้กับกลุ่มองค์กรประชาชน ชาวบ้าน มาโดยตลอด นับแต่เริ่มมีการคัดค้านจนกระทั่งร่วมตรวจสอบการทำงานหลังการก่อสร้างเสร็จสิ้นแล้ว โดยลักษณะข่าวของข่าวสดมักจะเปิดโปงความไม่บริสุทธิ์โปร่งใสของ ปตท. พยายามลดทอนความน่าเชื่อถือ (Discredit) ปตท. เช่น ความพยายามขุดคุ้ยว่า ปตท.ได้นำเงินไปฟอกที่หมู่เกาะเคแมนส์ ซึ่งทำให้ผู้บริหารต้องออกมาชี้แจงแต่ไม่ชัดเจน รวมทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับท่อส่งก๊าซนี้เช่นกันที่ข่าวสดนำเสนอออกมาแล้วสร้างทำให้อาธารณชนกลางแคลงใจต่อการปฏิบัติงานในการวางท่อส่งก๊าซ แม้จะเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวที่เข้าข้างกลุ่มผู้คัดค้านแต่ก็สามารถสร้างน้ำหนักให้กับวาทกรรมของกลุ่มผู้คัดค้านได้ ในหนังสือพิมพ์ข่าวสดนี้กลุ่มผู้คัดค้านและหนังสือพิมพ์ข่าวสดได้เป็นผู้ร่วมกันกำหนดวาระข่าวขึ้นมา อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าหนังสือพิมพ์ข่าวสดและมติชนเป็นหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในเครือเดียวกันแต่ออกข่าวแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จึงนำไปได้ว่าหนังสือพิมพ์ที่สังกัดเครือเดียวกันจะขายฉบับหนึ่งเพื่อความอยู่รอด ในขณะที่อีกฉบับหนึ่งคงไว้เพื่อรักษาอุดมการณ์แห่งวิชาชีพสื่อมวลชน

2. โทรทัศน์ จากการวิเคราะห์พบว่าโทรทัศน์ทุกช่องทั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 หรือแม้กระทั่งสถานีโทรทัศน์ไอทีวีคือ ช่องทางของปตท.ในการชี้แจงในฝ่ายของ ปตท.ได้ โดยช่องของ 11 สามารถชี้แจงผ่านรายการข่าวรายงานพิเศษ ส่วนไอทีวีได้แบ่งเวลาในช่วงเวลาของรายการไอทีวี Talk และโลกสิ่งแวดล้อมให้เป็นเวทีของ ปตท.อย่างเต็มที่ ซึ่งช่อง 7

จะวางเฉยกับประเด็นนี้มากที่สุดเพราะชาวที่ออกมาส่วนใหญ่เป็น
ความเคลื่อนไหว ไม่มีการเจาะลึกในรายละเอียดแต่อย่างใด
ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โทษที่คนซึ่งอยู่ในการทำกับของรัฐ ยังคงมีวิธีคิดที่
ไม่หลุดจากกรอบการประชาสัมพันธ์แบบเก่าที่ต้องประชาสัมพันธ์
โครงการของรัฐเท่านั้น ส่วนโอทีวีติดอยู่ในเงื่อนไขของระบบทุน

3. วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ก็เช่นกันที่มียังคงติดกรอบของ
“ระบบราชการ” ในการทำงานดังนั้นจึงเป็นกระบอกเสียงให้กับ
ปตท.

9.2.2 สื่อท้องถิ่น

1. หนังสือพิมพ์ จากการวิเคราะห์หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้ง 4 ฉบับคือ
หนังสือพิมพ์ผู้นำก้าวหน้า ชาวกาญจน์ ฐานเสรีเศรษฐกิจ มติ
กาญจน์พบว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้ง 4 ฉบับขาดจิตสำนึกแห่ง
วิชาชีพสื่อมวลชน ทั้งนี้การมีหนังสือพิมพ์ในครอบครองของบรรดา
ห้างร้านใหญ่ถูกมองว่ามีไว้เพื่อประดับบารมีให้เป็นที่เคารพเกรงขาม
ของบรรดาข้าราชการในจังหวัด เนื่องจากประกอบธุรกิจส่วนตัวซึ่ง
ต้องอาศัยระบบราชการให้มีส่วนผลักดัน ดังนั้นในกรณีความขัดแย้ง
ในโครงการก่อสร้างธรรมชาติเมื่อ ปตท. มาซื้อเนื้อที่เพื่อลงข่าวรวม
ทั้งเป็นฝ่ายกำหนดวาระข่าวมาให้ทั้งหมด โดยไม่ได้คำนึงถึงความ
ขัดแย้งที่อาจเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากบางครั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นลง
ข่าวที่สร้างภาพลบให้กับกลุ่มผู้คัดค้านโดยที่กลุ่มผู้คัดค้านไม่
สามารถเข้ามาชี้แจงได้เพราะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกลายเป็นเวทีที่เปิด
ตายสำหรับกลุ่มผู้คัดค้าน เช่น กล่าวหาว่ากลุ่มผู้คัดค้านเป็นองค์กร
ที่รับเงินจากต่างชาติเพื่อมาล้มล้างการวางท่อส่งก๊าซ เป็นองค์กรที่
ขัดขวางการพัฒนา เป็นต้น นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าของ
สื่อท้องถิ่นพบว่า ทักษะในการมองโลกเป็นไปในลักษณะการพัฒนา
ตามกระแส ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ ปตท. และกลุ่มผู้สนับสนุน
ทำให้การติดต่อพูดคุยจึงง่ายแก่การทำความเข้าใจ ประกอบกับ
ปตท. เข้าหาสื่อด้วยการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว ให้ความช่วย
เหลือทั้งเรื่องงานและส่วนตัว เช่น เข้าร่วมงานขึ้นบ้านใหม่ของเจ้า
ของหนังสือพิมพ์ การจัดงานวันขึ้นปีใหม่กับผู้สื่อข่าวในท้องถิ่น

การอำนวยความสะดวกให้กับผู้สื่อข่าวเพื่อดูพื้นที่การก่อสร้าง
เป็นต้น

2. วิทยุกระจายเสียง จากการวิเคราะห์พบว่าสถานีวิทยุกระจายเสียง
ทั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี
สถานีวิทยุจังหวัดทหารบก และสถานีวิทยุกระจายเสียงตำรวจ
ตระเวนชายแดน ล้วนแล้วแต่เป็นสื่อของรัฐ ที่ปตท. เจ้าหน้าที่ของรัฐ
และกลุ่มผู้สนับสนุนสามารถเข้าไปใช้ได้ แต่เป็นสถานที่ต้องห้าม
สำหรับกลุ่มผู้คัดค้านอย่างสิ้นเชิง ข่าวและประเด็นที่เกิดขึ้นเป็นการ
กำหนดวาระของ ปตท. เกือบทั้งหมด

9.3 สื่อมวลชนในการแก้ไขความขัดแย้ง

ปรากฏการณ์ในสถานการณ์ความขัดแย้งกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ
จากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าพบว่าเป็นความขัดแย้งในเชิงอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ ของ
ทั้ง 3 กลุ่มคือ ปตท. กลุ่มผู้สนับสนุน และกลุ่มผู้คัดค้าน ดังนั้นในสถานการณ์ดังกล่าวแต่ละกลุ่ม
พยายามหาตำแหน่งแห่งที่ของตนเองให้สามารถยืนอยู่ในสังคมนี้ได้ โดยพยายามที่จะนำนิยาม
หรือความหมายเกี่ยวกับท่อส่งก๊าซธรรมชาติในมุมมองหรือโลกทัศน์ของกลุ่มตนเองนำเสนอต่อ
กลุ่มประชาสังคมต่างๆ

Gramsci เห็นว่าการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตนเองได้นั้น กลุ่มต่างๆ ต้องสามารถครอบ
ครองพื้นที่ในสถาบันต่างๆ ของสังคมที่ช่วยหล่อหลอมอุดมการณ์ จิตสำนึก ซึ่งสื่อมวลชนเป็น
สถาบันหนึ่งที่ Gramsci ระบุไว้ว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่เป็นกลไกที่สามารถสร้างความยอมรับให้
กับประชาสังคมได้โดยไม่ต้องใช้กลไกด้านความรุนแรง เช่น การปราบปราม การใช้กฎหมาย
เป็นต้น

ในสถานการณ์ความขัดแย้งจากโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาแต่ละ
กลุ่มได้ต่อสู้กันทางวาทกรรมว่าด้วยเรื่องการพัฒนา สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน
เทคโนโลยีและความรู้ โดยพยายามนำวาทกรรมชุดความคิดความเชื่อของตนเองเผยแพร่ผ่านสื่อ
มวลชนเพื่อสร้างความยอมรับจากสาธารณชน แต่สื่อมวลชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นกลับ
ไม่เป็นเวทีที่เปิดกว้างสำหรับทุกฝ่าย นั่นคือสื่อมวลชนจำนวนไม่น้อยปิดเวทีสำหรับกลุ่มผู้คัดค้าน
ไม่ให้เข้าไปใช้สื่อเหล่านี้ทั้งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่อง “โครงสร้าง” ของระบบวิทยุและโทรทัศน์ที่มี

รัฐเป็นเจ้าของ และปัญหาเรื่อง “ระบบอุปถัมภ์” ที่อุดมการณ์ทางวิชาชีพสื่อมวลชนต้องตกอยู่ภายใต้การชี้นำของผู้โฆษณา จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยสรุปว่าสื่อมวลชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นทุกแขนงมีส่วนผลักดันให้การต่อสู้ครั้งนี้ยาวนานกว่า 2 ปี และมีส่วนทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น เพราะเมื่อกลุ่มผู้คัดค้านไม่มีช่องทางสื่อสารในอันที่จะนำข้อเท็จจริงบอกกล่าวต่อสาธารณชนทำให้การต่อสู้ยังคงต้องดำเนินต่อไป

ในสถานการณ์ความขัดแย้งครั้งนี้สื่อมวลชนไม่มีความเป็นอิสระพอที่จะกำหนดวาระ (Agenda setting) ของข่าวได้ ในรายการของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ปตท.เป็นผู้ขอเข้าไปใช้เพื่อให้มีรายการในลักษณะที่ชี้แจงขึ้นมา นอกจากนี้สื่อมวลชนระดับชาติเช่นกรณีของช่อง 7 หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และระดับท้องถิ่นเช่นกรณีของหนังสือพิมพ์ผู้นำก้าวหน้า หนังสือพิมพ์มติกาญจน์ หนังสือพิมพ์ข่าวกาญจน์ และหนังสือพิมพ์ฐานเสรีเศรษฐกิจได้พร้อมใจกันร่วมมือกับปตท.ในฐานะที่เป็นผู้สนับสนุนปิดช่องทางสื่อสารของกลุ่มผู้คัดค้าน ในขณะที่สื่อในสังกัดของรัฐ เช่น กรณีสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 และสถานีวิทยุในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี ยังคงอยู่ใน “ระบบโครงสร้าง” ที่ไม่เปิดให้เป็นเวทีสำหรับประชาชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าช่องทางสื่อสารของกลุ่มผู้คัดค้านถูกปิดกั้นทุกทาง

ในสถานการณ์ความขัดแย้งหากกลุ่มผู้คัดค้านไม่เข้าใจการต่อต้านคัดค้านอย่างสันติวิธีการกระทำของสื่อในลักษณะดังกล่าวข้างต้นอาจเป็นแรงกดดันทำให้กลุ่มผู้คัดค้านหันไปใช้ความรุนแรงเพื่อเรียกร้องให้บรรลุเป้าประสงค์ของกลุ่มก็เป็นได้ ซึ่งในกรณีความขัดแย้งครั้งนี้กลุ่มผู้คัดค้านได้เลือกใช้วิธีการ “ปิดป่า” หลังจากที่ไม่สามารถสื่อสารแนวคิดและอุดมการณ์ของตนเองไปยังสาธารณะได้ รวมทั้งการเพิกเฉยในการแก้ไขปัญหารัฐบาลทำให้กลุ่มผู้คัดค้านจำเป็นต้องปิดป่า อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้คัดค้านกลุ่มนี้มีการชุมนุมอย่างสงบ ใช้หลักอหิงสาทำให้ไม่มีความรุนแรงใดๆ เกิดขึ้นในสังคม

นอกจากนี้ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่นำมาศึกษาอย่างหนังสือพิมพ์ผู้นำก้าวหน้า หนังสือพิมพ์ข่าวกาญจน์ หนังสือพิมพ์มติกาญจน์ และหนังสือพิมพ์ฐานเสรีเศรษฐกิจ มีการนำเสนอถ้อยคำที่ทำให้ความขัดแย้งยิ่งรุนแรงมากขึ้น เช่น “20 องค์กร รวมพลกว่า 2 หมื่นคนคำรามท้อก๊าซช้า ไครอย่าแตะ” (ผู้นำก้าวหน้า, 1 กุมภาพันธ์ 2541) บทความของคอลัมนิสต์ “เพชร บ้านทวน” ที่เขียนว่ากล่าวกลุ่มผู้คัดค้านว่าเป็นผู้รบกวนสัตว์ป่า เพราะตั้งแคมป์ปิดเส้นทางเดินของช้าง ทำลายป่าด้วยการเอาไม้มาท่อนองไฟเป็นต้น (ข่าวกาญจน์, 16 มกราคม 2541) เป็นต้น และกลุ่มผู้คัดค้านก็ใช้สื่อที่เป็นฝ่ายเดียวกับตน คือหนังสือพิมพ์ข่าวสด ตอบโต้กลับไปอีก ดังนั้นหากสื่อ

มวลชนสื่อสารข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช้ถ้อยคำที่ยั่วยุให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดอารมณ์ขึ้นมา การต่อสู้จะกลายเป็นการต่อสู้เรื่อง “ข้อมูลข้อเท็จจริง” เป็นการต่อสู้ด้วย “อารมณ์” ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความรุนแรงได้ง่ายๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในกรณีความขัดแย้งจากโครงการก่อสร้างท่าอากาศยานจากแหล่งยานา สื่อมวลชนส่วนใหญ่ถูกยึดพื้นที่โดยระบบรัฐและทุน ทำให้สื่อมวลชนไม่ได้ยืนอยู่ข้างประชาชน การกระทำดังกล่าวเป็นการทำลายความเชื่อมั่น ความศรัทธา และความน่าเชื่อถือที่ประชาชนมีต่อสื่อมวลชน เนื่องจากประชาชนวางใจให้สื่อมวลชนเป็นผู้นำมาซึ่ง “ความจริง” มาสู่สังคม แต่เหตุการณ์ความขัดแย้งจากโครงการก่อสร้างท่าอากาศยานกลับตรงกันข้าม หากการกระทำของสื่อมวลชนยังคงดำเนินบรรทัดฐานเช่นนี้ต่อไปในอนาคตจะทำให้อาจก่อให้เกิด “วิกฤตศรัทธา” กับสื่อมวลชนมากยิ่งขึ้น

9.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อในสถานการณ์ความขัดแย้ง

1. สื่อมวลชนควรเปิดโอกาสให้กลุ่มพลังทางสังคมทุกหมู่เหล่าได้เข้าไปใช้เวทีของสื่อมวลชนอย่างทัดเทียม เพราะการปิดกั้นการสื่อสารยิ่งใหม่กระพือให้กลุ่มที่ถูกปิดกั้นหาทางออกวิธีอื่น หากกลุ่มผู้คัดค้านไม่เข้าใจการต่อสู้อย่างสันติ ความอึดอัดคับข้องใจอาจจะนำไปสู่ความรุนแรงได้ ด้วยทัศนคติที่เชื่อว่า “การสื่อสาร” แม้จะไม่สามารถขจัดความขัดแย้งอันเนื่องมาจากผลประโยชน์หรือลัทธิความเชื่อที่แตกต่างกันได้แต่การสื่อสารสามารถบรรเทาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้
2. สื่อมวลชนควรคำนึงอุดมการณ์แห่งวิชาชีพในการเปิดเผยข้อเท็จจริงของประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะการต่อสู้ด้วยข้อเท็จจริงจะนำไปสู่ผลสรุปที่ก่อประโยชน์สูงสุดแก่สังคม แต่หากสื่อมวลชนถูกครอบงำจาก “เงิน” เช่นเดียวกับกรณีการก่อสร้างท่าอากาศยานครั้งนี้ จะกลายเป็นบรรทัดฐานว่าใครที่มีทุนทรัพย์มากกว่าจะสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ของสื่อได้
3. ควรมีการปฏิรูปสื่อมวลชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นใหม่ โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งปัจจุบันรัฐเป็นเจ้าของทั้งหมด ดังนั้นควรกระจายให้กับองค์กรอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคม เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สร้างความเท่าเทียมกันในการใช้สื่อ จากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งหลายฯ ครั้ง รวมทั้งความขัดแย้งกรณีการก่อสร้างโครงการท่าอากาศยานนี้ด้วยที่แต่ละกลุ่มจะพยายามเข้าถึงสื่อมวลชนด้วยวิธีการต่างๆ แต่ผู้ที่

ได้เข้าไปใช้สื่อได้มากกว่าคือ ผู้ที่สามารถเข้าถึงอำนาจรัฐได้ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีช่องทางสื่อสาร¹

- 4 การที่รัฐยังเป็นเจ้าของสื่อทั้งวิทยุและโทรทัศน์ทุกคลื่นและทุกสถานีมีส่วนให้ผู้ปฏิบัติซึ่งอยู่ในสื่อของรัฐโดยตรง และผู้ดำเนินกิจการที่รับสัมปทานจากรัฐมาไม่มีอิสระในการนำเสนอข้อมูลที่รอบด้าน โดยติดอยู่ในกรอบของระเบียบราชการ ความหวังเกรงว่าจะไม่ได้รับสัมปทานในปีต่อไป โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น ในกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซนี้ เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐวิสาหกิจกับองค์กรประชาชน ซึ่งสื่อวิทยุในท้องถิ่นทุกสื่อ สื่อโทรทัศน์ของรัฐ มีหน้าที่รับผิดชอบในการทำประชาสัมพันธ์โครงการของรัฐมากกว่าที่จะนำเสนอวาทกรรมของกลุ่มผู้คัดค้าน

9.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ในการวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเรื่องการใช้อสื่อในสถานการณ์ของความขัดแย้งของกลุ่มต่างๆที่เกิดขึ้นในกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ และพบว่าการใช้สื่อของภาคประชาชนสามารถไม่สามารถเข้าถึงสื่อมวลชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้ ดังนั้นหากมีการพัฒนาการของการใช้สื่อของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจในความขัดแย้งอื่นๆ จะสามารถทำให้มองเห็นภาพรวมการใช้สื่อขององค์กรประชาชนได้
2. ในการวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาในช่วงที่คาบเกี่ยวระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 15 ต่อฉบับที่ 16 ซึ่งให้สิทธิกับประชาชนมากมายหลายประการ แต่ในการเคลื่อนไหวคัดค้านครั้งนี้ยังไม่สามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริงเนื่องจากยังไม่มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญประกาศใช้ในหลายๆ มาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "พระราชบัญญัติกิจการวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และโทรคมนาคม" ซึ่งให้โอกาสประชาชนเป็นเจ้าของสื่อได้ หากพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้แล้ว นำมีการหยิบยกกรณีตัวอย่างความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมมาวิจัยถึงการใช้อสื่อในสถานการณ์ความขัดแย้งอีกครั้ง

¹ ปัจจุบันรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ระบุให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ซึ่งในบทเฉพาะกาลระบุให้เริ่มมีผลใช้ในเดือนตุลาคม 2543 โดยมาตรา 40 เป็นมาตราที่มีนักวิชาชีพ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ให้ความสนใจมาก มีการจัดประชาพิจารณ์เพื่อร่าง "พระราชบัญญัติกิจการวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และโทรคมนาคม" กันอย่างกว้างขวางเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการใช้สื่อ

3. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษสถานการณ์ความขัดแย้งที่ยาวนานกว่า 2 ปีพบว่า สื่อมวลชนมีส่วนผลักดันให้ความขัดแย้งรุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้นน่าสนใจศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนในกรณีที่เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันและจบลงในเวลาอันรวดเร็ว อย่างกรณีการบุกยึดสถานทูตพม่า กรณีการบุกยึดโรงพยาบาลสวนผึ้งราชบุรี กรณีการจัดว่ประกันเพื่อการตอรองเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น
4. ควรมีการวิจัยศึกษาความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่กับการสร้างความเป็นจริงผ่านทางสื่อมวลชนในสถานการณ์ความขัดแย้งว่าสิ่งที่ผ่านสื่อมวลชนนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่สะท้อนออกมาตรงกับความเป็นจริงในพื้นที่หรือไม่
5. ในงานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้มีการศึกษาถึง “ผู้รับสาร” ในสถานการณ์ความขัดแย้งว่าเมื่อรับรู้ข้อมูลจากสื่อมวลชนแล้วทัศนคติอย่างไรต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย